

УДК 811.111'375

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2019.2\(43\).186237](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2019.2(43).186237)

**ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО
ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ**

Георгієвська К.В.

викладач,

Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена розглядові лінгвістичних особливостей англomовного юридичного дискурсу. Мета нашого дослідження полягає в огляді найбільш значимих стилістичних особливостей англomовного юридичного дискурсу. Матеріалом дослідження слугували типові приклади англomовних юридичних документів. Виокремлено основні характеристики юридичного дискурсу, а саме: систему юридичних термінів, перевагу офіційно-ділового та наукового стилів у проаналізованих документах, відсутність емоційності висловлення, що зумовлено основною метою – донести смисл законів та документів в однозначній трактовці, особливі термінологічні сполучення слів, синтаксичні конструкції. Розглянуто основні функції юридичного дискурсу: регулятивну, яка полягає у встановленні і збереженні норм і цінностей, що обумовлюють взаємні дії між інститутом і суспільством, між агентами і клієнтами і між агентами всередині інституту; перформативну (прямі або непрямі приписи реципієнту вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення. Подібні висловлювання становлять тексти таких жанрів, як судові рішення, закон, постанова, директива, указ і ін.), інформативну, що складається в генеруванні, трансляції і ретрансляції сенсів, що визначають суть того чи іншого інституту, тобто створення певних інформаційних потоків в інституціональному комунікативному просторі; презентаційну (символічна і ритуальна), що складається в створенні іміджу (привабливості для суспільства) інституту і його агентів, а також авторитету права; кодову, що полягає в створенні спеціальної мови, ефективної для виконання цілей і завдань інституційної діяльності, а також у встановленні кордону між агентами і клієнтами дискурсу.

Ключові слова: юридичний дискурс, термін, функції дискурсу.

**ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНГЛОЯЗЫЧНОГО
ЮРИДИЧЕСКОГО ДИСКУРСА**

Георгиевская Е.В.

преподаватель,

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

Статья посвящена рассмотрению лингвистических особенностей англоязычного юридического дискурса. Цель нашего исследования состоит в обзоре наиболее значимых стилистических особенностей англоязычного юридического дискурса. Материалом исследования послужили типичные примеры англоязычных юридических документов. Выделены основные характеристики юридического дискурса, а именно: систему юридических терминов, предпочтение официально-делового и научного стилей в проанализированных документах, отсутствие эмоциональности высказывания, что обусловлено основной целью – донести смысл законов и документов в однозначной трактовке, особые терминологические сочетания слов, синтаксические конструкции. Рассмотрены основные функции юридического дискурса: регулятивная, которая заключается в установлении и сохранении норм и ценностей, обуславливающих взаимные действия между институтом и обществом, между агентами и клиентами и между агентами внутри института; перформативная (прямые или косвенные предписания реципиенту совершить определенные действия или воздержаться от их совершения. Подобные высказывания составляют тексты таких жанров, как судебное решение, закон, постановление, директива, указ и др.), информативную, состоящую в генерировании, трансляции и ретрансляции смыслов, определяющих суть того или иного института, то есть создание определен-

ных информационных потоков в институциональном коммуникативном пространстве; презентационную (символическая и ритуальная), состоящую в создании имиджа (привлекательности для общества) института и его агентов, а также авторитета права; кодовой, состоящую в создании специального языка, эффективного для выполнения целей и задач институциональной деятельности, а также в установлении границы между агентами и клиентами дискурса.

Ключевые слова: юридический дискурс, термин, функции дискурса.

LINGUISTIC FEATURES OF ENGLISH LEGAL DISCOURSE

Georgievskaya E.V.

lecturer,

National University "Odessa Law Academy"

The article deals with the analysis of linguistic features of English legal discourse. The purpose of our study is to review the most significant stylistic features of English legal discourse. Typical examples of English legal documents served as research material. The main features of legal discourse have been distinguished, namely: the system of legal terms, the preference for official business and scientific styles in the analyzed documents, the lack of emotional expression, which is caused by the main purpose – to convey the meaning of laws and documents in the unambiguous interpretation, wide usage of special terminology. The basic functions of legal discourse are considered: regulatory, which is to establish and maintain the norms and values that determine the mutual action between the institute and society, between agents and clients and between agents within the institute; performative (direct or indirect instructions to the recipient to take or refrain from committing them. Such statements are texts of genres such as court decision, law, ruling, directive, decree, etc.), informative, which consists in generating, broadcasting and relaying the senses that determine the essence of an institution, that is, creating certain information flows in the institutional communicative space; presentation (symbolic and ritual), which consists in creating the image (attractiveness for society) of the institute and its agents, as well as the authority of law; code that consists in creating a special language that is effective for fulfilling the goals and objectives of institutional activity, as well as for establishing a boundary between agents and clients of discourse.

Key words: legal discourse, term, functions of discourse.

Вступ

Поняття дискурсу широко використовується в сучасній науці, але не вважається точно визначеним в силу його багатоаспектності і полідисциплінарності. Можна сказати, що воно виходить за межі лінгвістики або значно розширює її межі. Дискурс розуміється в ряді випадків як мова в цілому, з урахуванням екстралінгвістичних чинників – соціальної ситуації, комунікативних завдань, культурного фону та ін. Нашу увагу привертає дослідження юридичного дискурсу як одного з видів інституціонального (Карасик, 2000). Останнім часом інтерес до його вивчення зростає, тому що лінгвісти отримали можливість досліджувати не тільки структурно-лінгвістичні особливості юридичних текстів, а й вплив на них психологічних, соціальних та інших екстралінгвістичних чинників (Попова, 2005). Стало можливим говорити про існування професійної свідомості і його відображення в дискурсі, в тому числі юридичному.

Мета нашого дослідження полягає в огляді найбільш значимих стилістичних особливостей англomовного юридичного дискурсу. Матеріалом дослідження слугували типові приклади англomовних юридичних документів.

Результати і обговорення

Залежно від стилістичних і синтаксичних відмінностей виокремлюють шість основних типів юридичного дискурсу, які складають кістяк мови права, лінгвістичні рамки, в яких виражається право: мова законодавця, або законодавчий дискурс; мова правосуддя, або судовий дискурс; мова адміністрації, або адміністративний (нормативний) дискурс; ділова мова, або діловий юридичний дискурс; «приватна» мова, або дискурс приватної особи (у цивільному праві); науковий дискурс. Ці відмінності також можуть бути визначені як підвиди юридичного дискурсу, такі як законодавчий дискурс, судовий дискурс, адміністративний дискурс, дискурс правових актів та юридичний доктринальний (науковий) дискурс (Чобан 2016).

Дослідники виділяють в якості основних характеристик юридичного дискурсу:

- систему юридичних термінів;
- переважання офіційно-ділового та наукового стилю: використання прийомів логіки, відсутність емоційності, що обумовлено основною метою – донести зміст закону в однозначному трактуванні;
- особливі (термінологічні) поєднання слів, синтаксичні конструкції (Колесникова 2007).

Виділяють наступні функції юридичного дискурсу:

- регулятивна, яка полягає у встановленні і збереженні норм і цінностей, що обумовлюють взаємні дії між інститутом і суспільством, між агентами і клієнтами і між агентами всередині інституту;
- перформативна. Багато юридичних висловлювань – це прямі або непрямі приписи реципієнту вчинити певні дії або утриматися від їх вчинення. Подібні висловлювання становлять тексти таких жанрів, як судові рішення, закон, постанова, директива, указ і ін.
- інформативна, що складається в генеруванні, трансляції і ретрансляції сенсів, що визначають суть того чи іншого інституту, тобто створення певних інформаційних потоків в інституціональному комунікативному просторі;
- презентаційна (символічна і ритуальна), що складається в створенні іміджу (привабливості для суспільства) інституту і його агентів, а також авторитету права;
- кодова, що складається в створенні спеціальної мови, ефективною для виконання цілей і завдань інституційної діяльності, а також у встановленні кордону між агентами і клієнтами дискурсу (Попова 2005).

На відміну від інших дискурсів, в сферу юридичного дискурсу входять різноманітні типи документів, що розрізняються по соціально прагматичним цілям і реалізаціям комунікативних функцій (заяви, закони, розпорядження, договори, укази і т.д.). Це дає можливість розглядати юридичні тексти з точки зору контекстуальності. Незважаючи на те, що юридичний дискурс специфічний за своїм універсальним змістом і в малому ступені визначається контекстом, на відміну від інших дискурсів контекст може відігравати важливу роль в деяких випадках юридичних дискурсних практик.

Особливостями контексту юридичного дискурсу є його текстоцентричність, формалізованість, універсальність категорій, що за-

тверджуються конвенціями і нормами, їх об'єктивність. Різні типи контексту відтворюють ті чи інші риси юридичного дискурсу. Так ситуаційний контекст визначає ситуацію як юридичну та інституційну. Судові рішення можуть мати силу лише в певних обставинах: судове засідання має проводитися в конкретному місці і в конкретний час, учасники засідання повинні виконувати певні рольові дії і використовувати конкретні мовні формули. Такі суворі вимоги до поведінки учасників юридичного дискурсу і його організації легітимізують його і роблять ситуаційно зумовленим.

Мова даного типу дискурсу є одним з найбільш своєрідних комунікативних кодів, який традиційно використовується в інституційному середовищі. Унікальність мови юридичного дискурсу проявляється в великому використанні кліше і канцеляризмів, термінів, відсутності (і навіть цілеспрямоване уникнення) експресивних засобів, складності синтаксичних структур, низькою контекстуальністю, сталому використанні обмеженого спектра жанрово-стилістичних засобів. Набір стилістичних і мовних засобів, характерних для юридичного дискурсу, а також мовних актів, говорить про їх спрямованість на врегулювання відносин між індивідами. Такі якості юридичної термінології, як експресивна нейтральність, однозначність, сталість використання, по-перше, дають можливість проведення безпосередніх аналогій з науковими термінами, по-друге, закріплюють за об'єктами дискурсу (Кожемякин 2009) конкретні значення, дозволяючи таким чином уникнути небажаних тлумачень і строго позначити дії і характер права.

Засоби юридичного дискурсу і його мовні одиниці становлять щось на кшталт герметичної системи, об'єкти якої не завжди мають аналогії (наприклад, «presumption», «lawsuit») або мають в повсякденній мові так звані «помилкові аналогії» (наприклад, «witness», «risk», «state»). Оскільки мова юридичного дискурсу по відношенню до мови побутового дискурсу займає домінантне становище, тобто вірною є лише інституційно закріплена інтерпретація юридичних термінів, а буденне трактування спочатку вважається неправильним, то така обставина значно ускладнює розуміння мови права реципієнтом. Фіксація юридичним дискурсом переваги юридичній над повсякденною картиною світу свідчить про його спрямованості на здійснення мети врегулювання суспільних відносин.

Дискурсні стратегії конструювання і реконструювання соціальної реальності реалізуються відповідно до ідеалів суспільних відносин і їх влаштування, вираженим мовною системою юридичного дискурсу (Шишкина 2013). Такі специфічні типи мовних актів, як декларативний, коміссиви і перформативи, також фіксують, спонукають і конструюють функції юридичного дискурсу. Виключно перформативний характер юридичних висловлювань, відповідно до якого висловлювання ототожнюється з дією, вимагає особливої уваги. Так, оголошення рішення суду є не тільки констатацією юридичного факту, а й перформативним мовним актом, що представляє собою правову дію по його реалізації. Перформативність юридичного дискурсу досягається не тільки за допомогою використання конкретних мовних актів відповідно цілям регулювання, примусу і нормування, але також за

рахунок застосування клішованих мовних засобів.

Типовість законотворчих, пенітенціарних і судових ситуацій, які мають пряме відношення до реалізації юридичних дискурсної практик, вимагає стійкості номінацій і дій, які виконуються в їх межах («the court ordered», «from the evidence», «to hear the parties», «taking into account mitigating circumstances»). Широке застосування модальних висловлювань («must», «do not need to», «may») також є мовним засобом посилення вимушеного і перформативного дії юридичного дискурсу. Як приклад, наведемо наступний уривок:

Subject to the mutual agreement of the parties, to the extent Snap reasonably deems it to be appropriate editorially, Snap may include other Promotions for Parent Soup throughout the Family Center and the Parenting Center and may provide additional opportunities for the Company to provide content from the Parent Soup site for display on the Snap Site.

За допомогою пасивних конструкцій («to be appointed by», «to be persecuted by», «required»), а також лексичних засобів узагальнюючої семантики («every», «all», «nobody», «in all instances») в юридичному дискурсі актуалізується універсальне і абсолютне щодо дії закону (при певних політичних і культурно-історичних обставинах). Наявність в юридичній мові об'єктивованого суб'єкта переводить закон в область об'єктивно існуючого з області суб'єктивних мислетвірних операцій (Тихомиров 2010). Відділення суб'єкта права від об'єктивного характеру права пізнання підкріплює цей переклад когнітивними засобами юридичного дискурсу.

Однією з характерних особливостей юридичних текстів є їх понятійно-сміслова навантаженість термінами (Кожемякин 2009: 17), що викликано необхідністю точно і формалізовано оцінювати правові або позаправові дії людей. Юридичні терміни дозволяють однозначно інтерпретувати і універсально трактувати зміст тексту, таким чином виступаючи маркером норми поведінки, або девіації. Іншим ефектом високої термінологічності юридичних текстів є той факт, що, не вдавшись до допомоги фахівців, реципієнт, який не має відповідного досвіду, може не зрозуміти зміст тексту і не сформулювати ніяких інтерпретацій.

Висновки

Для розуміння суті юридичного дискурсу значно важлива прецедентність його текстів. Тільки завдяки існуванню і використанню вже існуючих текстів можлива поява нового юридичного тексту. Така свого роду спадкоємність текстів дозволяє більш точно відтворювати норми, рішення і правила, а також уникати неприпустимі трактування основних текстів, які мають законодавчий характер. Прецедентними є тексти, які фіксують волю суспільства як правовласника. До них відносяться Кримінальний кодекс держави, його Конституція, а також різні акти і конвенції міжнародного рівня. Підставою ієрархії юридичних текстів є кількісні і якісні характеристики суб'єкта права. Ієрархія дозволяє виділити більш-менш легітимні тексти, а також виявити

ті, які більшою чи меншою мірою можуть стати прецедентними для інших юридичних текстів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо саме у детальному аналізові феномену прецедентності англomовного юридичного дискурсу.

Список літератури

Карасик В.И. О типах дискурса. *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: сб. науч. тр.* Волгоград: Перемена, 2000. С. 5–20.

Кожемякин Е. А. Концептуально-методологическое обоснование дискурсивной формы бытия культуры : автореф. дис. ... д-ра филос. Наук. Белгород, 2009. 39 с.

Колесникова Л.В. Юридический дискурс как результат категоризации и концептуализации действительности (на материале предметно-терминологической области «Международное частное право»): дис. ... канд. филол. наук. Ставрополь, 2007. 22 с.

Попова Л.Е. Юридический дискурс как объект интерпретаций: семантический и прагматический аспект: дис. ... канд. филол. наук. Краснодар, 2005. 21 с.

Тихомиров А. В. Концепт гражданского общества в культурных и теоретических парадигмах раннего либерализма : автореф. дис. ... д-ра филос. Наук. Белгород, 2010. 23 с.

Чобан О.С. Лексико-синтаксические особенности законодательных текстов во французском и украинском юридических дискурсах (контрастивный анализ). *Одеський юридичний вісник*. 2016. №7. С. 243-244

Шишкина Е. В. Лингвостилистические средства реализации стратегий и тактик участников коммуникативной ситуации «Допрос» : автореф. дис. ... д-ра филол. Наук. Волгоград, 2013. 23 с.

Legal documents forms. URL: <https://legaltemplates.net/legal-documents-forms/>

References

Karasik, V.I. (2000). O tipah diskursa. In *Jazykovaja lichnost': institucional'nyj i personal'nyj diskurs: sb. nauch. tr.* Volgograd: Peremena, 5–20.

Kozhemjakin, E. A. (2009). *Konceptual'no-metodologicheskoe obosnovanie diskursnoj formy bytija kul'tury* : avtoref. dis. ... d-ra filos. Nauk. Belgorod.

Kolesnikova, L.V. (2007). *Juridicheskij diskurs kak rezul'tat kategorizacii i konceptualizacii dejstvitel'nosti (na materiale predmetno-terminologicheskoi oblasti "Mezhdunarodnoe chastnoe pravo")*: dis. ... kand. filol. nauk. Stavropol'.

Popova, L.E. (2005). *Juridicheskij diskurs kak ob#ekt interpretacij: semanticheskij i pragmaticheskij aspekt*: dis. ... kand. filol. nauk. Krasnodar.

Tihomirov, A. V. (2010). *Koncept grazhdanskogo obshhestva v kul'turnyh i teoreticheskikh paradigmatih rannego liberalizma* : avtoref. dis. ... d-ra filos. nauk. Belgorod.

Choban, O.S. (2016). *Leksiko-sintaksicheskie osobennosti zakonodatel'nyh tekstov vo francuzskom i ukrainskom juridicheskikh diskursah (kontrastivnyj analiz)*. In *Odes'kij juridichnij visnik*. №7, 243-244

Shishkina, E.V. (2013). *Lingvostilicheskie sredstva realizacii strategij i taktik uchastnikov kommunikativnoj situacii «Dopros»* : avtoref. dis. ... d-ra filol. nauk. Volgograd.

Legal documents forms. URL: <https://legaltemplates.net/legal-documents-forms/>

Стаття надійшла до редакції 4.10.2019 року